

У. Маликова, 3-курс

Ғылыми жетекші — С. М. Жолдасқалиев, қылмыстық, қылмыстық-атқару құқығы және криминология кафедрасының оқытушысы, полиция аға лейтенанты (Қазақстан Республикасы ІІМ Ш. Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы)

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТЕРРОРИЗМГЕ ҚАРСЫ КҮРЕС

Терроризм — латын тілінен аударғанда қорқыныш, үрей деген мағынаны білдіреді. Саяси мақсатты сылтауратып күш қолдану, бұл ұғым XVIII соңында ұлы француз төңкерісі кезінде якобиндықтар жүргізген репрессиялық саясатты атауда қолданылды. «Террор» ұғымы қазіргі әдебиеттерде диктаторлық немесе тоталитарлық жүйелердің өз азаматтарына қатысты күш қолдану және үрей туғызу саясатын сипаттауда қолданылады. Терроризм — ұйымдасқан топ міндеттеген мақсатына жету үшін дүрсін күш қолдану арқылы көрініс табатын әдіс. Қазіргі жағдайларда террористер аманат алуды, қоғамдық мәндегі ғимараттарды басып алу, жарып жіберу, ұшақтарды алып қашу және өзге де әрекеттерге барады. Террористік әрекеттер қашан да жариялы түрде жүреді және қоғамға, билікке әсер етуге бағытталады. Терроризм әлемдегі ең қауіпті құбылыстар қатарына жатады, оны алдын ала болжау мүмкін емес деуге болады. Террор алуан түрлі формаларда көрініс тауып, қауіп-қатерлі аумақтарды ала бастады, ол көптеген адамдардың өліміне әкеледі, мемлекеттер арасында алауыздық туғызып, соғыстардың туындауына әсер етіп жатыр. Ел ішінде үрей және дүрбелең тудыру мақсатында бір немесе бірнеше адамдар тарапынан жеке адам және қоғам тәртібін, тыныштығы мен қауіпсіздігін бұзатын іс-әрекеттер мен іс-шараларды ұйымдастыру «терроризм» деп аталады.

Терроризмнің мақсаты — мемлекеттердің, халықтардың рационалды түрде ойлауларына, бейбітшілік пен тыныштықта өмір сүрулеріне кедергі жасау. Сонымен бірге қоғамда дүрбелең тудырып, көшеде, жұмыс және дем алатын жерлерде, халықтың көп шоғырланған орталарында, сауда саттық орталықтарында оқу және мәдениет ошақтарында кезкелген уақытта бүлік шығарып, үрей тудыру. Террористік іс-әрекеттерді жүзеге асыратын адам немесе топтасқан қауым «террорист» деп аталады. Террорист жеке адам және қоғам тыныштығын бұзатын, мемлекет тәртібі мен қауіпсіздігіне қатер төндіретін немесе қатерге ұшырататын іс-шараларды, заңға қайшы жұмыстарды іске асыратын жеке және заңды тұлғалар болып табылады.

Қазақстанда Соңғы кездері терроризм проблемасы халықаралық қатынастар сала-сымен байланысқан қазіргі таңғы өткір жаһандық проблемаға айналды. Бұл келесі себептермен байланысты: біріншіден, терроризм ғаламшарлық масштабта кеңінен таралуда. Терроризм тек дәстүрлі шиеленіс аймақтарында ғана емес, сонымен қатар, дамыған және сәтті дамыған әлем мемлекеттерінде де (АҚШ, Батыс Еуропа) байқалады. XX және XXI ғасырларда жаһандық проблемалардың өршуі әлемдік қауымдастық дамуындағы қазіргі заманғы кезеңінің ерекше сипатына, бүгінгі халықаралық қатынастардың ерекшеліктері мен әлем саясатының негізгі бағыттарын анықтайтын шындыққа айналды. Екіншіден, терроризм жеке мемлекеттермен қоса бүкіл әлемдік қауымдастықтарға да қауіпті. Жыл сайын әлемде терроризмнің жүздеген әрекеттері болып, оның салдарынан мыңдаған адамдар өліп және мыңдағаны жарымжан болып қалады. Үшіншіден, терроризммен күресте тек бір ұлы державаның немесе жоғары дамыған мемлекеттер тобы жеткіліксіз.

Терроризмді өршіп келе жатқан жаһандық проблема ретінде жеңу үшін, көпшілік мемлекеттер мен халықтардың, бүкіл әлемдік қауымдастықтың бірлескен күші қажет. Төртіншіден, терроризмнің қазіргі таңдағы басқа жаһандық проблемалармен байланысы ашық және айқын болуда. Терроризм проблемасына басқа жалпы адами проблемаларының көптеген ерекшеліктері тән: ғаламшарлық масштабта таралуы, шешімді шұғыл қабылдауды талап ететін жағдайлардың болуы, теріс динамизм, адамзат өміріне теріс әсер көбейгенде қолданылуы және т. б. Терроризмнің анықтаушы факторлары болып, әлемнің жаңа жаһандық проблемалары — мемлекеттер аралық қатынастардың шиеленісулері, әртүрлі діндердің арасында байланыстар, ғаламшар халқы санының артуы, ұлтаралық қатынастардың өткірленуі, халықаралық қылмыстың артуы, заңсыз есірткі айналымы және т. б. болып табылады. Орталық-Азиялық аймақ Еуропа мен Азияның, үш діннің – христиан, ислам және буддизмнің тоғысқан жерінде орналасқан, сондықтан да Орталық Азиядағы тұрақтылық әр кезде бұзылуы мүмкін. Аймақ потенциалды діни-саяси, этникалық немесе билік үшін ашық идеологиялық себеппен ұмтылған күрес шиеленістеріне толы болып келеді. Жалпы бүкіл әлемде саяси террор жасаушы топ мүшелері алдарына белгілі мемлекетте саяси, әлеуметтік немесе экономикалық өзгерістерге қол жеткізу, сонымен қатар мемлекетаралық қатынастарды, халықаралық тәртіпті бұзу деген тапсырмалар қояды. Терроризмнің діни түрі мемлекетте үстем болып тұрған дінге, діни бағыттарға қарсы басқа дінді ұстанатын, қаруланған топтардың күресімен сипатталады. Қазіргі таңда әлемдік қауымдастық ислам дінімен жасырынған терроризм бірінші орынға шығуына қатты мазалануда. Террористік ұйымдар көптеген мұсылмандардың діни сезімдерін пайдаланып, оларды өз жақтарына тартуға тырысуда.